

ЖИНОЯТ ИШИНИ ТУГАТИШДА ШАХС ҲУҚУҚЛАРИ ВА ҚОНУНИЙ МАНФААТЛАРИНИ ТАЪМИНЛАШ ҲАМДА ТЕРГОВ БЎЛИНМАЛАРИ РАҲБАРЛАРИНИНГ ИДОРАВИЙ НАЗОРАТИНИ АМАЛГА ОШИРИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Азиз Рахматович Нурматов

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси Магистратураси тингловчиси
aziz.nurmatov@bk.ru

АННОТАЦИЯ

Мақолада Жиноят процессуал қонун ҳужжатларининг жиноят ишини тугатиш институти қўллаш давомида шахс ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини таъминлаш ҳамда тергов бўлинмалари раҳбарларининг идоравий назоратини амалга ошириш хорижий давлатлар ҳуқуқ нормалари билан қиёсий таҳлил этилган. Жиноят ишини тугатиш институтини тадқиқ этган олимларнинг фикрлари келтириб ўтилган. Жиноят ишини тугатиш институтини қўллашдаги мавжуд муаммолар аниқланиб, уларни бартараф этиш бўйича таклиф ва тавсиялар берилган.

Калит сўзлар: айбсизлик презумпцияси, жиноят ишини тугатиш, реабилитация, реабилитация асослари, ярашув, оқлов, айблилик, жавобгарликка тортиш муддати.

ABSTRACT

The article provides a comparative analysis of the legal norms of foreign countries in the application of the institute of criminal procedure legislation to ensure the rights and legitimate interests of individuals and the exercise of departmental control over the heads of investigative units. The opinions of scholars who have studied the Institute for the Elimination of Criminal Cases are quoted. Existing problems in the application of the institute of termination of criminal proceedings were identified, and suggestions and recommendations were made to address them.

Keywords: presumption of innocence, termination of criminal case, rehabilitation, basics of rehabilitation, reconciliation, acquittal, guilt, term of prosecution.

КИРИШ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 2020 йил 24 январда Олий Мажлисга қилган

муружаатномасида “Энди суд орқали инсонларнинг ҳуқуқи тикланганини эътироф этиш билан чегараланиб қолмасдан, нима сабабдан судгача бўлган тергов жараёнида инсон ҳуқуқ ва эркинликлари бузилган деган саволни ҳам кўндаланг кўядиган, тазйиқлар учун жавоб берадиган вақт келди”, деб таъкидлади. Ҳақиқатдан ҳам, Жиноят ишлари бўйича судлар томонидан тергов идоралари томонидан айблов ҳулосаси билан юборилган жиноят ишлари бўйича оқлов ҳукми чиқарилаётганлиги ҳам дастлабки тергов устидан назоратни кучайтириш кераклигини, терговда холислик, адолат тамойилларига таянган ҳолда иш юритишда хато-камчиликларга йўл қўйилаётганлигини кўрсатмоқда.

Суд ҳуқуқ тизимида амалга оширилаётган ислоҳотлар натижасида судга қадар иш юритишда жиноят ишларини тугатиш институтини тадқиқ қилишга алоҳида аҳамият қаратилмоқда. Чунки мазкур институтни тўғри қўллаш орқали айбсизлик презумпцияси таъминланади, шунингдек қонун ҳужжатларидаги талабларни тўғри қўллаш билан бир қаторда айбсиз шахсларнинг жавобгарликка тортилишининг олди олинади.

Жиноят содир этган шахснинг айбига иқрор бўлиб, суд-тергов органлари билан ҳамкорлик қилишини таъминлаш, жиноят содир этган шахсларни жинойӣ жавобгарликдан озод этишнинг процессуал тартибини соддалаштириш, жиноят ишини тугатишда процесс иштирокчиларининг ҳуқуқларини кафолатловчи миллий қонун ҳужжатлари ва ҳуқуқни қўллаш амалиётида учрайдиган жиноят-процессуал муаммоларнинг илмий-назарий ва амалий ечимини топиш муҳим аҳамият касб этади.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

Жиноят ишини тугатиш институти самарадорлигини ошириш бўйича тадқиқотлар кўп йиллардан буён кўпгина хорижий давлатларнинг, шунингдек мамлакатимизнинг ҳуқуқшунос олимлари томонидан амалга ошириб келинмоқда.

Жумладан, мазкур йўналишда Россиялик олимлардан О.Б.Виноградова (Жиноят ишини реабилитация қилмайдиган асослар бўйича тугатиш), юридик фанлари номзоди К.А.Квишина (Вояга етмаганларига нисбатан жиноят ишини тугатиш ва жинойӣ жавобгарликка тортишнинг хусусиятлари), Э.С.Сандрукян (Жиноят ишини алоҳида асослар бўйича тугатиш), И.С.Тарасов (Жиноят ишини ва жинойӣ жавобгарликка тортишни реабилитация қилинмайдиган асослар бўйича

тугатиш), Н.Ю.Букша (Россия жиноят процессида жиноят ишини тугатиш ва жиноий таъқиб қилиш институтини такомиллаштириш) каби олимлар илмий изланиш олиб боришган.

Республикамизда Д.Камалхўжаев (жиноят-процессуал муносабатларда реабилитация), С.М.Саҳаддинов (Суд муҳокамасида жиноят-процессуал ярашувни такомиллаштириш), Ш.Г.Ниёзовлар (Муддатларнинг ўтганлиги муносабати билан жиноий жавобгарлик ва жазодан озод қилиш муаммолари) номзодлик, К.Мирзажонов (Амнистия ва афв этиш назарияси ва амалиёти), Ш.Бердиев (Жиноят қонунларининг либераллаштирилиши жараёнида жиноий жавобгарликдан озод қилишни такомиллаштириш муаммолари) ҳамда Б.Б.Муродовлар (Жиноят ишини тугатиш институтини такомиллаштириш) (Ш.Бердиев) докторлик диссертацияларини ҳимоя қилишган. Ушбу тадқиқотларда жиноят ишини тугатишнинг айрим жиҳатлари (реабилитация, жавобгарликка тортиш муддатининг ўтганлиги, тарафларнинг ярашганлиги ҳамда жиноий жавобгарликдан озод қилиш муаммолари) тадқиқ этилган.

“Жиноят ишини тугатиш” тушунчасига қонун ҳужжатларида алоҳида таъриф бериб ўтилмаган. Бироқ, ҳуқуқшунос олимлар “Жиноят ишини тугатиш” тушунчасига ўзларининг таърифларини бериб ўтишган.

Хусусан, Россиялик олимлардан М.С.Строгич “Жиноят процессида шахс ҳуқуқларининг кафолатлари” номли танланган асарида “жиноят ишини реабилитация қилиш муносабати билан тугатиш бу хатти-ҳаракатлари тўғрисида ўрганилаётган шахсни айбсизлигини кўрсатувчи тўхтам”-деб таъриф берган. Мазкур фикрни қисман қўллаб-қувватлаш мумкин. Чунки олимнинг мазкур фикри Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 83-моддасида кўрсатиб ўтилган “Реабилитация этиш асослари”га (иш қўзғатилган ва тергов ҳаракатлари ёки суд муҳокамаси ўтказилган иш бўйича жиноий ҳодиса юз бермаган бўлса, унинг қилмишида жиноят таркиби бўлмаса, унинг содир этилган жиноятга дахли бўлмаса.) тўлиқ мос келади. Мазкур норма Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 301-моддаси билан қатъий белгилаб қўйилган.

Бундан ташқари, бир қатор олимлар жиноят ишини тугатиш тушунчасига ўзининг муносабатини билдирган. Жумладан, Д. Камалходжаеванин “жиноят ишини тугатиш дастлабки терговни тамомлашнинг бошқа турларидан жиноят ишининг моҳиятан тўлиқ ҳал этилиши ва якуний аҳамият касб этиши билан фарқ қилиши”, А. Б. Кулахметовнинг “жиноят ишини тугатиш деганда, тегишли ваколатларга эга

органларнинг иш юзасидан далилларни тўплаш, тадқиқ этиш, баҳолаш ва у билан боғлиқ бошқа барча ваколатларининг тугатилишига олиб келишини тушуниш лозимлигини қайд этиши”, А. Д. Донценконинг “жиноят ишини тугатишни, биринчи навбатда, иш юзасидан якуний хулоса чиқариш сифатида қабул қилиш лозимлиги”, М.А.Лавновнинг “жиноят ишини тугатиш бир неча ҳуқуқ соҳаларидан ташкил топган институт бўлиб, унинг моҳияти шахс, жамият ва давлат ўртасида юзага келган жиноят-ҳуқуқий ихтилофларни бартараф этишга хизмат қилиши”ни ўзларининг тадқиқотларида баён қилишган.

Ўйлашимизча, ушбу олимлар “жиноят ишини тугатиш” тушунчасига умумий таъриф бериб ўтишганлиги сабабли, ўрганувчида фаолият бўйича тўлиқ тассаввур шаклланмайди. Шунингдек, мамлакатимизнинг амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда ҳам жиноят ишини тугатиш институтига таъриф бериб ўтилмаганлиги ҳам мазкур нормаларни қўллашда муаммоларни келтириб чиқариши мумкин.

Фикримизча жиноят ишини тугатиш институтига кенгроқ таъриф бериш ва изоҳлаш мақсадга мувофиқ ҳамда мазкур тушунчани жиноят процессуал қонун ҳужжатларида ҳуқуқий норма сифатида белгилаб қўйиш лозим деб ўйлаймиз. Чунки, мазкур институт ўз ичига бир қанча ҳуқуқ нормаларини (реабилитация асослари, амнистия, ярашув, айбилик масаласини ҳал қилмасдан жиноят ишини тугатиш в.х.з) ўз ичига қамраб олади.

Жиноят ишини тугатиш институтига Б.Б. Муродов тўлиқроқ таъриф бериб ўтган, хусусан, у “Жиноят ишини тугатиш масаласи ишни юритаётган ваколатли мансабдор шахс томонидан ишга тааллуқли барча ҳолатлар тўғрисида етарли далиллар тўплаб, аниқланган фактлар ўз исботини топганидан сўнг ҳал этиладиган масалалар сирасига киради. Масалан, жиноят ишини қўзғатиш уни тугатишдан тубдан фарқ қилади. Яъни ишни қўзғатиш масаласини ҳал қилишда тергов органлари ишнинг ҳолатига ойдинлик киритадиган тўлиқ маълумотларга ҳар доим ҳам эга бўлмайдилар. Ишни тугатишда эса, аксинча, жиноят ишини юритаётган мансабдор шахсда мавжуд ҳолатни ёритадиган етарли ва ишончли далиллар тўпланган бўлиши шарт”- деб ўзининг муаллифлик таърифини берган. Унинг мазкур муаллифлик фикрларини тўлиқ қўллаб қувватлаш мумкин.

Шу ўринда, судга қадар иш юритиш давомида жиноят ишларини тугатиш институтини қўллашдаги мавжуд муаммолар, йўл қўйилаётган

хато-камчиликлар, уларни бартараф этиш усуллари, нормаларнинг тўғри қўлланилиши ҳамда мазкур институтни қўллашда тергов бўлинмалари раҳбарларининг идоравий назоратига ва мазкур йўналишни такомиллаштириш масалаларига тўхталиб ўтсак.

Судлар томонидан 2017 йил-2021 йиллар давомида жами 3702 нафар шахсларга нисбатан оқлов ҳукми чиқарилган. Жумладан, 2017 йилда 263 нафар, 2018 йилда 867 нафар, 2019 йилда 859 нафар, 2020 йилда 781 нафар, 2021 йилда 932 нафар шахсларга нисбатан оқлов ҳукми чиқарилган.

Шунингдек, 2018 йилда 3290 нафар, 2019 йилда 3080 нафар, 2020 йилда 3434 нафар, 2021 йилда 5930 нафар шахслар суд залидан озод қилинган. Бу эса тергов идоралари томонидан жиноят ишларини тергов қилиш жараёнида ҳуқуқни қўллаш ҳамда ишни судга қадар юритишда шахснинг конституцион ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашга тўсқинлик қилувчи омиллар, бўшлиқлар мавжудлигидан далолат беради.

Натижада, фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича чора-тадбирларнинг самарадорлигига салбий таъсир кўрсатади, оқибатда эса аҳолининг асосли эътирозига, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга ва суднинг беғаразлигига бўлган ишончининг пасайишига олиб келмоқда.

Бундан кўринадики, судга қадар иш юритишда тергов идоралари томонидан шахсларга нисбатан айблов эълон қилишда жиноят процессининг қонунийлик, жиноят ишини қўзғатишнинг муқаррарлиги, одил судловни фуқароларнинг қонун ва суд олдида тенглиги асосида амалга ошириш, шахснинг шаъни ва кадр-қимматини ҳурмат қилиш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини муҳофаза қилиш, ҳақиқатни аниқлаш, айбсизлик презумпцияси каби принципларига таянган ҳолда амалга оширишлари лозим. Шунингдек, судга қадар иш юритишда қарор қабул қилишда тергов идоралари раҳбарларининг масъулиятини кучайтириш орқали терговнинг холислигини ва тўлиқлигини таъминлашга алоҳида эътибор қаратишни лозим деб ҳисоблаймиз.

Амалиётда, аксарият ҳолатларда жиноят ишини тугатиш тўғрисида қарор прокуратура органлари томонидан суриштирув ва дастлабки терговнинг тўлиқ ўтказилмаганлиги натижасида бекор қилинган ҳолатларда, жиноят иши юзасидан тергов камчиликларини бартараф этиш вазифаси яна жиноят иши терговини амалга оширган суриштирувчи ёки терговчига топширилади. Фикримизча, жиноят ишини тугатиш тўғрисидаги қарор қабул қилишда процессуал хато ва

камчиликларга йўл қўйган суриштирувчи ёки терговчига жиноят иши терговини топширишни мантиқан хато деб ҳисоблаймиз.

Бундай ҳолатда, терговнинг тўлиқлигини таъминламаган суриштирувчи ва терговчига нисбатан интизомий таъсир чораларини қўллаб, жиноят иши терговини амалга оширишни юқори инстанция терговига олиб бериш тўғрисидаги процессуал нормани жиноят-процессуал қонун ҳужжатларида белгилаб қўйилиши, суриштирувчи ва терговчиларнинг келгусида суриштирув ва дастлабки терговнинг тўлиқ, холисона ва қонуний амалга оширишларига замин яратади.

Мамлакатимиз жиноят процессуал қонунчилигида “тергов бўлинмалари раҳбарларининг ваколатлари сифатида ўз ваколатлари доирасида жиноятларни очиш ва уларнинг олдини олиш юзасидан терговчиларнинг ўз вақтида ҳаракат қилишини назорат этиши, жиноят ишлари бўйича дастлабки терговни тўла, ҳар томонлама ва холисона олиб бориш чораларини кўриши лозимлиги, шунингдек ишларни текшириб кўришга, шунингдек дастлабки тергов ўтказиш, шахсни ишда айбланувчи тариқасида иштирок қилиш учун жалб этиш, жиноятни тавсиф қилиш ва айбловнинг ҳажми, ишнинг йўналишини белгилаш, айрим тергов ҳаракатларини ўтказиш ҳақида терговчига кўрсатмалар беришга, ишни бир терговчидан иккинчи терговчига олиб беришга, ишни тергов қилишни бир неча терговчига топширишга, шунингдек терговчи ваколатларидан фойдаланиб, дастлабки тергов олиб боришда қатнашишга ва дастлабки терговни шахсан ўзи олиб боришга ҳақли эканлиги, тергов бўлинмалари раҳбарларининг иш юзасидан кўрсатмалари терговчига ёзма тарзда берилиши ва уларнинг ижро этилиши мажбурий эканлиги” белгилаб қўйилган.

Фикримизча қонун ҳужжатларида тергов бўлинмалари раҳбарларининг ваколатлари етарли даражада таъминланмаганлиги, уларнинг масъулияти ва жавобгарлиги белгиланмаганлиги, терговчилар томонидан жиноят ишини тугатиш институтини қўллашлари давомида ҳам кўзга ташланиб қолмоқда. Чунки, айблов хулосаси билан судларга юборилган жиноят ишлари бўйича 2021 йилда 932 нафар шахсларга нисбатан оқлов ҳукми чиқарилганлигини, 5930 нафар шахслар суд залидан озод қилинганлигини ҳам бунинг яққол мисоли сифатида келтириб ўтишимиз мумкин. Ёки, Тошкент шаҳар ИИББ Тергов бўлинмалари томонидан 2021 йилда тергов қилинган жиноят ишларидан 3728 таси Ўзбекистон Республикасининг ЖПКнинг 83-84 моддалари билан тугатилган, бироқ ушбу жиноят ишларидан 394 таси прокуратура органлари томонидан тергов

ҳаракатлари тўлиқ ўтказилмаганлиги сабабли бекор қилинган. Ёхуд, Тошкент вилояти ИИББ Тергов бўлинмалари томонидан 2021 йилда тергов қилинган жиноят ишларидан 386 таси Ўзбекистон Республикасининг ЖПКнинг 83-84 моддалари билан тугатилган, бироқ ушбу жиноят ишларидан 41 таси прокуратура органлари томонидан тергов ҳаракатлари тўлиқ ўтказилмаганлиги сабабли бекор қилинганлиги ҳам мазкур йўналишдаги ишлар етарли эмаслигидан, идоравий назорат тўғри йўлга қўйилмаганлигини кўрсатмоқда.

Хорижий давлатлардан Россия, Қозоғистон, Украина, Белорусия, Қирғизистон, Тожикистон, Туркменистон, Эстония, Молдавия, Грузия, Арманистон, Азарбайжон, Полша каби давлатларнинг жиноят-процессуал қонунчилиги ўрганилганда Россия Федерацияси ва Беларус Республикасининг Жиноят-процессуал қонунчилигини ўрганганимизда жиноят ишларини тергов қилиш амалиёти устидан Тергов бўлинмалари раҳбарларига судга қадар иш юритишда терговчиларнинг қарорларини бекор қилиш ваколати берилганлиги, шунингдек аксарият давлатларнинг жиноят-процессуал қонун ҳужжатларида тергов бўлинмаларининг ваколатлари, ҳуқуқлари ва мажбуриятлари аниқ белгиланмаганлиги кўзга ташланди.

Тергов бўлинмалари раҳбарларига судга қадар иш юритишда терговчиларнинг қарорларини бекор қилиши мумкинлиги ҳақидаги норма Россия Федерацияси Жиноят-процессуал кодекси 39-моддасида белгилаб қўйилган бўлиб, тергов органи раҳбарининг процессуал назоратни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган асосий ваколатларидан айримларини келтириб ўтсак, жумладан:

- терговчига ёки бир нечта терговчиларга дастлабки тергов ўтказиш бўйича кўрсатмалар бериш;
- жиноят ишини терговчидан чақириб олиш ва уни бошқа терговчига топшириш;
- жиноят ишини иш юритиш учун қабул қилиш;
- жиноят тўғрисидаги баённома ёки жиноят иши материалларини текшириш;
- терговчининг ноқонуний ёки асоссиз қарорини бекор қилиш;
- бўйсунувчи тергов органи томонидан кўриб чиқиладиган жиноят ишлари бўйича бошқа дастлабки тергов органи раҳбарининг, терговчисининг (суриштирувчисининг) ноқонуний ёки асоссиз қарорларини бекор қилиш;

- процессуал назоратни амалга ошириш бўйича махсус ваколат сифатида тергов органининг раҳбари терговчига тергов йўналишига оид масалалар бўйича кўрсатмалар беришга ҳақли;
- терговчига эҳтиёт чорасини танлаш, узайтириш, бекор қилиш ёки ўзгартириш тўғрисида судга илтимоснома киритишга розилик бериш;
- терговчига суд қарори асосида йўл қўйилган бошқа процессуал ҳаракатни амалга ошириш тўғрисида илтимоснома қўзғатиш учун судга розилик бериш;
- тергов органининг қуйи бошлиғининг ноқонуний ёки асосиз қарорларини Россия Федерацияси Жиноят-процессуал кодексида белгиланган тартибда бекор қилиш;
 - дастлабки тергов муддатини узайтириш;
 - терговчининг жиноят иши бўйича иш юритишни тугатиш тўғрисидаги қарорини тасдиқлаш.

Шунингдек, Беларус Республикасининг Жиноят процессуал кодексининг 35-моддасига асосан тергов бўлинмалари раҳбарларига терговчиларнинг асосиз, қонунга хилоф қабул қилинган қарорларини бекор қилиш, шунингдек, юқори турувчи прокурорга қуйи турувчи прокурнинг ноқонуний ва асосиз қарорларини бекор қилиш тўғрисида асослантилган тақдимнома киритиш ваколати берилган.

Қозоғистон Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 59-моддасида тергов бўлинмалари бошлиқларининг ваколатлари сирасига терговчининг ноқонуний ёки асосиз қабул қилинган қарорларини бекор қилиш бўйича прокурорга тақдимнома киритиш ҳуқуқи берилган.

Фикримизча, Россия, Беларус ва Қозоғистонда жиноят процессуал қонунчилигини амалга оширишда тергов органлари раҳбарларининг ваколатларини кенгайтириш, масъулиятини ва жавобгарлигини белгилаш орқали, терговчининг процессуал фаолияти устидан идоравий процессуал назоратни кучайтириш ва бу орқали шахснинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш ҳамда жиноят-процессуал нормаларни тўғри қўллашни таъминлашга эътибор қаратилган.

Фикримизча, Жиноят-процессуал қонун ҳужжатларида тергов бўлинмалари раҳбарларининг ваколатларини кенгайтириш, судга қадар иш юритиш босқичида терговчи ва суриштирувчиларнинг асосиз ва ноқонуний қабул қилинган қарорларини бекор қилиш ваколатини бериш, ҳамда ҳуқуқий нормаларни тўғри

қўлланилишини таъминлаш бўйича уларнинг масъулиятини ва жавобгарлигини аниқ белгилаш орқали ижобий натижага эришиш мумкин.

Юқоридагилардан келиб чиқиб судга қадар иш юритишда жиноят ишини тугатишда шахс ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини таъминлаш ҳамда тергов бўлинмалари раҳбарларининг идоравий назоратини амалга ошириш бўйича қуйидагилар таклиф этилади:

Жиноят-процессуал қонун ҳужжатларида “Жиноят ишини тугатиш” тушунчасини атама сифатида киритиш ва таъриф бериш;

Судга қадар иш юритиш ваколати берилган мансабдор шахсларнинг жиноят ишини тугатиш институтини қўллаш бўйича малакасини ошириб бориш ҳамда шакллантириш мақсадида доимий равишда ўқув машғулотлари ташкил этиб бориш;

Терговнинг тўлиқлигини таъминламаган, тергов қилган жиноят иши материаллари юзасидан қабул қилган қарорлари бекор қилинишига сабаб бўлган суриштирувчи ва терговчига нисбатан интизомий таъсир чораларини қўллаб, жиноят иши терговини амалга ошириш юқори инстанция тергови томонидан амалга оширилиши тўғрисидаги процессуал нормани жиноят-процессуал қонун ҳужжатларида белгилаб қўйиш;

Жиноят процессуал кодексда жиноят ишини тугатиш институтини қўллашда, умуман судга қадар иш юритишда шахс ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини таъминлаш, ҳуқуқлари ва эркинлиги бузилишининг олдини олиш мақсадида Тергов органи раҳбарининг масъулияти ва жавобгарлигини белгиловчи ҳуқуқий норма киритиш;

ХУЛОСА

Хусусан, ЖПК нинг 37-моддаси яъни тергов бошқармаси, бўлими, бўлинмаси, гуруҳи бошлиғининг ва унинг ўринбосарининг ваколатлари сирасига қуйидаги ваколатларни киритиш:

“суриштирувчининг, терговчининг ноқонуний ёки асосиз қарорини бекор қилиш;

бўйсунувчи тергов органи томонидан кўриб чиқиладиган жиноят ишлари бўйича бошқа дастлабки тергов органи раҳбарининг, терговчисининг (суриштирувчисининг) ноқонуний ёки асосиз қарорларини бекор қилиш;

жиноят иши бўйича иш юритишни тугатиш тўғрисидаги қарорни тасдиқлаш.”

Жиноят ишини тугатиш институтини тадқиқ этган олимларнинг фикр ва мулоҳазаларидан келиб чиқиб, жиноят-процессуал қонун ҳужжатларига қуйидаги мазмундаги тушунчани киритиш таклиф этилади:

“Жиноят ишини тугатиш бу - жиноят аломатлари мавжудлиги сабабли қўзғатилган ёки жиноят ишини қўзғатмасдан туриб шахснинг ҳаракатларига ҳуқуқий баҳо бериш имкони бўлмаганлиги сабабли қўзғатилган жиноят ишлари бўйича ваколатли мансабдор шахслар (суриштирувчи, терговчи, прокурор, суд) томонидан судга қадар иш юритиш давомида жиноят-процессуал қонунчиликда белгиланган жиноят ишини тугатишни тақозо қилувчи асосларни қўллаш зарурияти юзага келганда, мазкур асосни қўллаш учун барча ҳолатлар ўз исботини топганига ишонч ҳосил қилиб, етарли далилларга асосланиб жиноят иши юритувини тугатиш тўғрисида процессуал қарор чиқариши билан боғлиқ жараёндир”.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг 25 йиллиги муносабати билан ўтказилган байрам тадбирида сўзлаган нутқидан. Манба: http://el.tfi.uz/images/Mirziyoyev_Sh_7c930.pdf.
2. Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси. <https://lex.uz>.
3. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 2020 йил 24 январда Олий Мажлисга қилган мурожаатномаси. Манба: <https://president.uz/uz/lists/view/4057>.
4. Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодекси. <https://lex.uz>.
5. Ўзбекистон Республикаси Олий Суди расмий сайти маълумотлари. Манба: <https://stat.sud.uz>.
6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 30 ноябрь кундаги “Суд тергов фаолиятида фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари кафолатларини кучайтириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПФ-5268-сон Фармони. <https://lex.uz>.
7. Б.Б.Муродов. Жиноят ишини тугатишни такомиллаштириш: Дис.юрид.фан.док. (DSc). Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2018.
8. disserCat — электронная библиотека диссертаций, Манба: <https://ww.dissercat.com>.

9. Строгович М.С. Избранные труды в 3 томах. Т. 2: Гарантии прав личности в уголовном судопроизводстве. Манба: <https://studmed.ru>.
10. Тошкент шаҳар ИИББ Тергов бошқармаси ҳисоботлари.
11. Тошкент вилояти ИИББ Тергов бошқармаси ҳисоботлари.
12. Хорижий мамлакатлар жиноят-процессуал кодекслари. Манба: <https://www.legislationline.org>.
13. Уголовно-Процессуальный Кодекс Российской Федерации, статья-39, Манба: <https://www.legislationline.org>.
14. Уголовно-Процессуальный Кодекс Республика Беларусь, статья-35, Манба: <https://www.legislationline.org>.
15. Уголовно-Процессуальный Кодекс Республика Казахстан, статья-59, Манба: <https://www.legislationline.org>
16. Джалилов Н. Профилактика инспектори маъмурий иш юритиш фаолиятининг ўзига хос хусусиятлари //Общество и инновации. – 2021. – Т. 2. – №. 12/S. – С. 348-352.
17. Джалилов, Нодирбек. "Профилактика инспектори маъмурий иш юритиш фаолиятининг ўзига хос хусусиятлари." Общество и инновации 2.12/S (2021): 348-352.

